

FRÅN
Kungl. Gymnastiska
Centralinstitutet
TILL
Gymnastik- och
idrottshögskolan

*En betraktelse av de
senaste 25 åren som
del av en 200-årig historia*

Redaktör Suzanne Lundvall
Gymnastik- och idrottshögskolan
Stockholm 2014

Innehållsförteckning

Del I – En självständig idrottshögskola i Stockholm

Från institution till en högskola för idrottens, skolans och samhällets behov <i>Suzanne Lundvall</i>	11
Mellan akademi och profession <i>Suzanne Lundvall</i>	29
Jubileumsåret <i>John Fürstenbach</i>	76
Studentkåren 2013 <i>Olof Unegård</i>	85

Del II – Utbildning

Läraryrprogrammet <i>Jane Meckbach & Bengt Larsson</i>	90
Hälsopedagogprogrammet <i>Eva Andersson, Staffan Hultgren, Lena Kallings & Eva Kraepelien Strid</i>	108
Tränarprogrammet <i>Anna Tidén & Jane Meckbach</i>	117
Sport Management <i>Eva Kraepelien Strid & Åsa Bäckström</i>	123
Från magisterkurs till masterexamen <i>Jane Meckbach & Maria Eklom</i>	127
Från idrottsgrenar till idrottslära <i>Gunnar Teng</i>	133

Ledarskap <i>Urban Bergsten & Jan Seger</i>	146
Laboratoriet för Tillämpad Idrottsvetenskap <i>Johnny Nilsson</i>	154
Undervisning inom rörelse, hälsa och miljö <i>Peter Schantz</i>	161
Del III – Forskning	
Forskningen vid GIH åren 1988-2013 <i>Peter Schantz</i>	176
Fysiologisk forskning åren 1988-2013 <i>Björn Ekblom</i>	181
Fysiologisk forskning åren 1988-2002 <i>Jan Henriksson</i>	187
Fysiologisk forskning åren 1992-2013 <i>Kent Sablin</i>	194
Fysiologisk forskning åren 1997-2013 <i>Eva Blomstrand</i>	200
Historisk forskning <i>John S. Hellström & Leif Yttergren</i>	207
Pedagogisk forskning <i>Lars-Magnus Engström, Håkan Larsson, Suzanne Lundvall & Karin Redelius</i>	210
Psykologisk forskning <i>Peter Hassmén & Göran Kenttä</i>	240
Forskning inom rörelselära <i>Toni Arndt</i>	245
Forskning inom temaområdet rörelse, hälsa och miljö samt humanbiologi <i>Peter Schantz</i>	253

Sport innovation <i>Johnny Nilsson</i>	263
Forskarutbildning i idrottsvetenskap <i>Håkan Larsson</i>	272
Om forskningens dolda krafter och exemplet Berit Sjöberg <i>Peter Schantz</i>	275
Del IV – GIH:s lokaler	
Idrottshögskolans lokaler <i>Yvonne Wessman</i>	282
GIH:s nybyggnation 2001 – 2013 <i>Dimiter Perniklijski</i>	286
Världens äldsta idrottsbibliotek <i>Anna Ekenberg & Karin Jäppinen</i>	292
Del V – Konstnärlig utsmyckning	
Smideskonstverket Bollande egyptiska danserskor <i>Karin Törngren</i>	303
Svävar, driver <i>Helena Isoz</i>	305
Korssittande flickan som statyett <i>Suzanne Lundvall</i>	309
Författarförteckning	312

Forskarutbildning i idrottsvetenskap

Håkan Larsson

Redan Per Henrik Ling hyste vetenskapliga ambitioner med sitt gymnastiksystem, men det dröjde till 1940-talet innan GIH, genom tillsättningen av en professur i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, på allvar blev ett institut med en vetenskaplig institution. Senare tillkom forskning även inom andra områden, men någon forskarutbildning i egen regi kom inte på tal så länge statens regler förbehöll universiteten rätten att utfärda doktorsexamina. På GIH löstes återväxten av forskare istället genom samarbete främst med Karolinska institutet (fysiologi och biomekanik/neurovetenskap) och Stockholms universitet (pedagogik, historia och psykologi). Doktorander antogs vid dessa lärosäten, men finansierades av GIH och hade sin anställning här.

På nyåret 2010 skapade en förändring i Högskoleförordningen möjligheter för svenska högskolor att, i likhet med landets universitet, erbjuda utbildning på den högsta akademiska nivån, forskarnivån. Vid GIH lades under den följande våren ett intensivt arbete ner på en ansökan hos Högskoleverket (HSV) om en sådan examensrätt. Strax efter midsommar kom HSV:s svar: lärosätet erhöll examensrättigheter inom området Idrott, fysisk aktivitet och hälsa, med ämnet Idrottsvetenskap.

Arbetet med ansökan om examensrätt och det efterföljande arbetet med att rent konkret utforma en forskarutbildning i idrottsvetenskap innebar några stimulerande utmaningar för GIH:s forskarkollegium. I och med ämnets flervetenskapliga karaktär uppstod ett akut behov av kompromisser mellan forskare från mycket skilda moderdiscipliner. Inte bara innehållet i den historiska, biomekaniska, fysiologiska, pedagogiska och psykologiska idrottsforskningen skiljer sig åt, forskare från dessa områden har även delvis olika syn på vetenskap och utbildning.

Forskare inom naturvetenskap/medicin ser forskarutbildning jämfö-

relsevis mera som en specialistutbildning, där fokus i huvudsak handlar om att lära sig det vetenskapliga hantverket inom ett specifikt område. Forskare inom humaniora och samhällsvetenskap ser forskarutbildning mera som en genomgripande bildningsresa med ett något bredare anslag vad gäller såväl det vetenskapliga hantverket som teoribildning. Rent konkret innebär detta att naturvetare och medicinare helst ägnar så mycket tid och energi som möjligt åt det specifika forskningsprojektet, medan humanister och samhällsvetare gärna ägnar mer tid åt kurser som både breddar och fördjupar doktorandens insikter i frågor om teoribildning och metoder.

Även avseende produkten, doktorsavhandlingen, har forskare från olika områden något olika synsätt. Bland humanister och samhällsvetare har doktorandens förmåga som forskare traditionellt dokumenterats i en bok, eller en monografi. Monografien speglar humanisternas och samhällsvetarnas bredare syn på de förmågor som en ny forskare förväntas besitta. Bland naturvetare och medicinare har doktorandens förmåga som forskare istället traditionellt dokumenterats i en sammanläggningsavhandling, en samling av artiklar som behandlar olika problem vilka sätts in i ett mera helhetligt sammanhang i en så kallad ”kappa”. Sammanläggningsavhandlingen speglar naturvetarnas och medicinarnas något snävare syn på förmåga hos en ny forskare.

Bakgrunden till forskarnas skilda synsätt finns antagligen i kunskapsbildningens skilda karaktär. Där naturvetarnas och medicinarnas forskning i högre utsträckning rymms inom ett och samma forskningsparadigm, och där det går att identifiera en ”forskningsfront”, rymmer humanisternas och samhällsvetarnas forskning flera sinsemellan konkurrerande paradigmer där forskning bedrivs i en arkipelag av studier. Mot denna bakgrund kan forskare inom naturvetenskap och medicin komma snabbare ”till skott” – det finns en relativt sett större samsyn på både kunskapsobjekten och det vetenskapliga hantverket, medan forskare inom humaniora och samhällsvetenskap måste reda ut begrepp, teoribildning och metodologi – det finns inte samma samsyn varken på kunskapsobjekt eller på vetenskapligt hantverk. Sammanläggningsavhandlingen respektive monografien är mot denna bakgrund båda ändamålsenliga sätt att dokumentera forskning på inom de olika forskningsområdena.

Vid GIH formades en forskarutbildning som i så hög utsträckning

som möjligt tillgodoser önskemålen från de olika forskningstraditioner-
na – och som därtill kan lägga grunden för en mera omfattande flerve-
tenskaplig idrottsforskning. Såväl monografier som sammanläggnings-
avhandlingar kan förekomma, men sammanläggningsavhandlingar
förordas eftersom statens tilldelning av forskningsmedel i viss utsträck-
ning bygger på antalet publicerade vetenskapliga artiklar. När det gäller
kurser så har en kompromiss gjorts så till vida att 15 högskolepoäng äg-
nas åt gemensamma obligatoriska kurser, vilka behandlar vetenskapste-
ori, grundläggande forskningsmetodik, forskningsetik och vetenskap-
ligt skrivande. Ytterligare 15 högskolepoäng är obligatoriska, men dessa
kan i sin helhet ägnas åt det egna forskningsområdet. Doktoranden väl-
jer därtill lämpliga kurser om 30 högskolepoäng, kurser som kan ges vid
GIH eller vid något annat lärosäte.

Under 2013 är ett tjugotal doktorander inskrivna vid GIH. De flesta
av dessa finansieras av GIH och har sin anställning här, antingen som
doktorand eller som adjunkt. Ytterligare några doktorander är antagna
vid GIH men har sin anställning vid en annan högskola, vilken av olika
anledningar vill finansiera en persons forskarutbildning i idrottsveten-
skap. GIH har antagit ett antal doktorander på eget initiativ, men några
doktorander har flyttat över från forskarutbildning vid ett annat lärosä-
te till GIH:s forskarutbildning. Fem av doktoranderna ingår i Forskar-
skolan i idrott och hälsa didaktik. Dessa doktorander är lärare i idrott
och hälsa och som sådana är de anställda vid skolor runt om i stock-
holmstrakten. De är antagna till forskarutbildning i idrottsvetenskap
och kommer att avgå med licentiatexamen tidigast under 2014.

Tjugohundrafjorton är också året då de första doktorerna i idrottsve-
tenskap kommer att examineras vid GIH. Examensrätten på forskarni-
vå i idrottsvetenskap borgar för att svensk idrottsforskning kontinuer-
ligt försörjs med nya kompetenta forskare som i sin forskning förmår
att sätta idrotten och den fysiska aktiviteten i fokus och som kan bi-
dra i forskning, utbildning, utvecklingsarbete och opinionsbildning för
idrottens och den fysiska aktivitetens bästa.